

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Людмила Костова, катедра „Англицистика и американистика“,

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“,

за дисертационния труд на Мария Петрова Димитрова

на тема

ЧАСТНИ ДОГОВОРЕНОСТИ: БЕЛЕЖКИТЕ НА УИЛЯМ ЕМПСЪН КЪМ СОБСТВЕНИТЕ МУ СТИХОТВОРЕНИЯ

за присъждането на образователната и научна степен „доктор“

в научна област „Хуманитарни науки“,

направление 2.1 „Филология“ (английска литература),

1. Академично развитие и професионален опит на дисертантката

Мария Димитрова е завършила английска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1997 г., като е получила литературоведска специализация и е защитила успешно дипломна работа върху творчеството на Т. С. Елиът. През 1999 г. тя става асистент по английска литература в катедра „Англицистика и американистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“, където работи и в момента.

Както по време на следването си, така и по-късно Димитрова се стреми да придобие нови знания и да повиши квалификацията си чрез специализации във Великобритания, участия в курсове, организирани от Британски съвет, изнасяне на семинарни занятия в чужбина по линия на програми за международен обмен.

Дисертантката преподава ред дисциплини на бакалавърско и магистърско ниво. Прави впечатление тяхното разнообразие: от различни по съдържание занятия по практически английски език, през семинарни занятия по английска литература, до курсове по съвременни литературни теории и литературни методологии в магистърските програми на катедра „Англицистика и американистика“. Тя също отчита и извънкласна дейност със своите студенти и това говори за изключително сериозното ѝ отношение към професионалните ѝ задължения.

Научните интереси на Димитрова са предимно в областта на англоезичния литературен модернизъм и съпътстващите го културни явления. Някои от представените в професионалната ѝ биография публикации, както и дипломната ѝ

работа, говорят за траен интерес към творчеството на англо-американеца Т. С. Елиът. Очевидно интересът ѝ към Емпсън произтича от по-ранните ѝ занимания с творчеството на Елиът.

Дисертантката е автор на ред научни статии, които са основно върху аспекти на творчеството на У. Емпсън и Т. С. Елиът и са издадени в редактирани академични сборници в България. Седем от представените статии са по темата на дисертацията. Димитрова е участвала и в немалък брой научни конференции. Освен това тя се изявява и като преводач и редактор на преводна литература.

2. Характеристика на дисертационния труд на Мария Димитрова

Дисертационният труд на Мария Димитрова е написан на английски език и се състои от 275 страници, дванадесет от които посочват използваната библиография, включваща 196 заглавия.

Дисертационният труд е фокусиран върху интересен аспект на творчеството на поета Уилям Емпсън, известен приживе и като авторитетен литературен критик: пояснителните бележки, които той пише към стихотворенията от две свои стихосбирки. Темата предполага висока степен на запознатост както с творчеството на Емпсън, така и с културния климат на 30-те и 40-те години на миналия век. Още в Увода си дисертантката подчертава важноста на практиката на автоанотиране за самия Емпсън. Тя също така отчита и значимостта на тази практика, както и на предложената от Емпсън цялостна програма за автоанотиране на произведенията на съвременни поети, за по-широкия контекст на литературната комуникация между автор и читателска публика. Димитрова подчертава и функцията на бележките като „инструмент на авторов[...] контрол“ (Автореферат, с. 6).

Първата глава на представената дисертация играе въвеждаща роля: в нея се разглеждат основните литературно-критически тълкувания на поезията на Емпсън и се въвежда – далеч не безкритично – теоретичната рамка на изследването. Бележките се разглеждат като паратекстуален жанр и моделът на Жерар Женет се използва като основа за по-нататъшни размисли върху паратекстуалността и конкретните ѝ проявления при Емпсън. По мое мнение дисертантката успешно ревизира модела на Женет, като акцентира върху инструменталната роля на бележките в общата динамика на процеса на четенето и значимостта на идеологическите смисли, вложени в тях.

Разбира се, не бива да забравяме, че книгата на Женет излиза на френски през 1987 г., а английският ѝ превод се появява през 1997 г. Създаден толкова отдавна теоретичен труд няма как да не бъде подложен на ревизия 30 години по-късно! Положителното в случая е, че ревизията не е самоцелна и се осъществява на основата на компетентен анализ на конкретен текстов материал.

Втора глава разглежда „автоанотационната програма“ (Автореферат, с. 15) на Емпсън. Според изследвания автор необходимостта от това поетите сами да аотират произведенията си е последица от историческа ситуация, от която някаква „обща“ – или по-скоро „споделяна“ – култура отсъства. Дисертантката правилно подчертава, че в сравнението си между „профилирания“ ХХ и ХVІІІ век, през който „всички образовани хора са споделяли един общ набор от знания“ (Автореферат, с. 15), Емпсън всъщност работи с опростенческа представа за по-ранното столетие (Дисертация, с.40). Аз бих препоръчала един по-разгърнат коментар върху ситуацията през втората половина на ХVІІІ век: един период, наречен „епоча на чувствителността“ от Нортроп Фрай, противник на „новокритиците“ и „елиътовското“ направление в тълкуването на културата. Няма спор, че посочените в дисертацията бележки на Томас Грей към собствените му стихотворения са свидетелство за променящия се културен климат през епохата на чувствителността, но също така е значимо, че той ги е написал, не защото е бил убеден в ползата от тях, а по искане на издателя си, и че „от яд“ се е стремил да обърка и озадачава по-необразованите сред читателите си, а не да им помага. Мисля, че по-детайлното вглеждане в културните дебати през епохата на чувствителността, както и ситуирането на възгледите на Емпсън за значимите „липси“ в културата на неговото собствено време в по-широк контекст, отчитащ и позицията на литературоведи и културолози от „противниковия“ лагер, какъвто е бил Фрай, би добавило още един ракурс към разнообразието от ракурси в представения дисертационен труд и би било в унисон с общия стремеж на авторката му към задълбоченост и пълнота.

Трета глава анализира параметрите на автоанотационната практика на Емпсън, разглежда взаимоотношението между аотирани и неанотирани текстове и степента на съответствие между програмата на изследвания автор и онова, което е написал. Отново ми се струва, че дори и бегъл паралел с Грей би бил от полза.

Четвърта глава представя задълбочен анализ на самите бележки и предоставя много доказателства за отличните изследвачески умения на дисертантката.

За мен в известна степен е разочароващо, че в заключителната част на дисертацията вниманието отново се насочва към ревизията на създадения преди 30 години модел на Женет. Собственото ми предпочитание е за паралел между дебата за културата, в който Емпсън е бил участник, и съвременната ситуация на още по-голямо разслоение и профилиране в културата, но и на наличност на почти неограничен брой възможности пред читателите за преодоляване на това разслоение чрез дирене и почерпване на информация от ... интернет. Ще си позволя още един паралел, който на пръв поглед изглежда много отдалечен от разглежданата в дисертацията материя и всъщност касае прозаик, а не поет. Онези, които познават английските варианти на разказите и дебютния роман „Щъркелите и планината“ на родения в България, но живеещ в САЩ, писател Мирослав Пенков, сигурно са забелязали липсата на обяснителни бележки в разказите дори и за думите и фразите, които са на български език, или пък на превод на английски на латинския алхимически епиграф към романа. Самият Пенков казва в свое интервю, че „алхимическата“ структура на романа му ще остане скрита за читателя, който не си е направил труда да я открие и разбере. Подобно отношение той има и към символизма в романа; според него е достатъчно авторът да предостави „наистина ярък и интересен образ“, а тълкуването на този образ е работа на читателя (вж. <http://therumpus.net/2016/04/the-rumpus-interview-with-miroslav-penkov/>). Как се съотнася едно такова отношение към идеята за „авторов контрол“ в разглежданата от дисертантката автоанотационна програма на Емпсън? Съзнавам, че въпросът ми и предложеният от мен паралел с Пенков може би противоречат на изискванията към дисертацията като академичен жанр, който завършва с обобщение на вече написаното. Въпреки това се надявам на отговор.

3. Заключение

Мария Димитрова е автор на първото цялостно и детайлно изследване на бележките, които Емпсън е написал към повечето си стихотворения. Дисертационният ѝ труд съдържа много доказателства за задълбочените ѝ знания, аналитични умения, обща литературоведска компетентност и високо ниво на владение на английски език. Авторефератът е изключително подробен и дава адекватна представа за съдържанието на дисертацията. Горните ми препоръки и въпроси не отразяват никакви съществени слабости в труда, а целят по-скоро да насочат вниманието на Димитрова към други възможности за изследване на анализирания от нея материал.

Убедена съм, че въз основа на тази дисертация и свързаните с темата ѝ публикации на Мария Димитрова може да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор по филология”. Представям това си мнение на вниманието на уважаемото научно жури.

21.04.2017 г.

Проф. д-р Людмила Костова

В. Търново